

URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/06/APP-02_2023_PRINT.pdf (дата звернення: 14.06.2024).

4. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 14.06.2024).

5. Сокурєнко В. Роль соціальної справедливості в розбудові правової соціальної держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Київ, 2002. С. 12. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/abc2592a-5b8f-4b65-9736-dbfc89e7adc0/content> (дата звернення: 14.06.2024).

6. Гужва Т. Справедливість соціальна. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. 2012. С. 246–248. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbe5071c-b6f4-4b73-ae32-ced31e0b8f9b/content> (дата звернення: 14.06.2024).

7. Maika M 'The Implementation of E-justice within the Framework of the Right to a Fair Trial in Ukraine: Problems and Prospects' 2022 3(15) Access to Justice in Eastern Europe (Scopus; WOS). URL: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.2-n000320>. https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1657101874.pdf (дата звернення: 24.08.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-9>

ВЗАЄМОДІЯ ІНСТИТУТУ ДИСКРЕЦІЇ ТА ПРИНЦИПУ ЮРИДИЧНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Омельченко Андрій Володимирович

аспірант кафедри галузевого права

та загальноправових дисциплін

Інституту права та суспільних відносин

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини

«Україна»

м. Київ, Україна

Дискреційні повноваження органів державної влади є предметом великої кількості наукових досліджень, проте, на нашу думку, важливим елементом який потребує якісного дослідження з метою розкриття сутності реалізації таких повноважень є з'ясування шляхів взаємодії інституту дискреції та принципу правової визначеності.

На думку деяких вчених, свавілля є категорією, тісно пов'язаною з терміном «дискреційні повноваження» або «повноваження на підставі

розсуду». У цьому випадку йдеться про те, що свавілля може виявлятися насамперед там, де суб'єкти публічної адміністрації мають можливість діяти на власний розсуд, тобто обирати один з кількох варіантів своєї поведінки (рішень) [1, с. 71].

Більше того, деякі вчені на основі проведеного семантико-етимологічних дослідження дискреції та свавілля, робили припущення, що зазначені терміни є синонімами, у яких різні змістові відтінки, в контексті того що у дискреції є якісь межі, а у свавілля жодних.

Законодавцем лише відносно нещодавно в Законі України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.02.2022 року надано визначення поняттю дискреційних повноважень як повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано [2].

На практиці відсутній єдиний критерій того, які відносини потребують правового регулювання, а які – ні. Обґрунтування прийняття того чи іншого акту встановлюється у кожній конкретній ситуації та залежить від політичної волі наділених владою суб'єктів. В той же час, прийняття нормативних актів не завжди матиме наслідком припинення існування правової невизначеності, оскільки ступінь абстрактності нормативного акту може бути досить високим. В таких умовах застосування адміністративного розсуду є неминучим. Останнє є також однією із причин застосування адміністративного розсуду [3, с. 138–139].

Принцип правової визначеності поряд з іншими елементами є складовою частиною концепту верховенства права. На нашу думку, інститут дискреції впливає на принцип правової визначеності через інші суміжні елементи доктрини верховенства права.

Згідно з Доповіддю Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) від 4 квітня 2011 року складовими частинами принципу верховенства права визначає: законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; юридична визначеність; заборона свавілля; доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання прав людини; заборона дискримінації та рівність перед законом [4, с. 168–184].

З аналізу складових елементів доктрини верховенства права, вважаємо що правова визначеність та заборона свавілля (поруч з іншими елементами) є її складниками які доповнюють один одного характеризують доктрину верховенства права.

Враховуючи, що природа інституту дискреції містить в собі певну невизначеність, суб'єкти публічної влади для досягнення мети в тому числі і реалізації інтелектуального потенціалу суспільства, зобов'язані застосовувати її як інструмент публічного управління з урахуванням такого складника верховенства права як заборона свавілля.

Як наслідок, врахування такої заборони суб'єктами правозастосування унеможливорює ухвалення суттєвого несправедливих, необґрунтованих, нерозумних чи деспотичних рішень, які були б несумісним із поняттям верховенства права, що безпосередньо впливає на сам принцип правової визначеності, оскільки формує межі розумного правозастосування.

Доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю, є також важливим елементом доктрини верховенства права через який інститут дискреції має вплив на принцип правової визначеності. Даний вплив відбувається на стадії перевірки судовими органами обґрунтованості та законності застосування дискреції органами публічної влади. Однак варто зауважити, що на стадії оцінки можливих варіантів прийняття рішень даний вплив також суттєвий. Оскільки орган публічної влади або посадова особа під час розв'язання певного конкретного завдання та пошуку варіанту прийняття рішень, у формулу розв'язку такого завдання закладає можливість оскарження його дій або рішення до незалежного та безстороннього суду, тому така вірогідність дисциплінує та стимулює суб'єктів що здійснюють застосування дискреційних повноважень до прийняття обґрунтованих та прогнозованих рішень.

Дотримання прав людини, будучи важливим елементом розуміння доктрини верховенства права, відіграє роль базових обов'язкових правових орієнтирів які визначають межі дискреційних повноважень поза якими такі повноваження стають свавільними. Таким чином, на стадії оцінки можливих варіантів рішень або дій під час застосування дискреційних повноважень, орган публічної влади або посадова особа розуміє правові рамки в межах яких відбувається пошук альтернативних варіантів рішень або дій.

З іншого боку зацікавлена особа, в інтересах якої застосовуються дискреційні повноваження має законні очікування, що орган публічної влади не вийде за рамки та межі дискреційних повноважень за якими вже відбудеться порушення його прав, що в свою чергу сприяє можливості громадянам планувати власну поведінку з урахування певної визначеності.

З огляду на функціональну мету інституту дискреції він перебуває під безпосереднім впливом як принципу правової визначеності так і інших елементів концепції верховенства права. Зокрема такий вплив прослідковується через встановлення меж дискреційних повноважень, мету застосування дискреційних повноважень, тощо.

З наведеного вбачається, що інститут дискреції має вплив на принцип правової визначеності через інші суміжні елементи доктрини верховенства права такі як: – заборона свавілля; – доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; – дотримання прав людини.

Отже, можна констатувати що, з однієї сторони, інститут дискреції органів публічної влади направлений на забезпечення дотримання принципу верховенства права в тому числі і принципу правової визначеності, а з іншої сторони саме принцип правової визначеності встановлює, програмує роботу самого інституту дискреції органів публічної влади, що свідчить про позитивний взаємний вплив даних явищ одне на одного.

Література:

1. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваїте, 2014. 376 с.
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 року. URL [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text).
3. Омелян В.О. Адміністративний розсуд в діяльності публічної адміністрації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2020.
4. Головатий С. П. Верховенство права (правовладдя): як його тлумачить Венеційська комісія. Право України. 2011. № 10. С. 154–184.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-10>

ІНСТИТУТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ВИКЛИКИ

Прокопчук Назар Іванович

викладач

*Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Музичка Сніжана Василівна

здобувач освіти

*Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала повномасштабне вторгнення на території України, яке у свою чергу призвело до введення Президентом України воєнного стану. По свої суті воєнний стан є особливим правовим режимом, що вводиться в умовах загрози національній безпеці та територіальній цілісності держави. Спільно з цим під час воєнного стану в Україні можуть бути запроваджені